

ریشه ارزش اقتصادی در

مکتب بازار کامل

و

ریشه ارزش منصفانه در

مکتب بازار ناقص

دکتر یداله تاری وردی

عضو کارگروه فنی و استانداردهای جامعه حسابداران رسمی ایران

سپاس

جناب دکتر تاری وردی با حضور شما قصد داریم مسایل حوزه تجدید ارزیابی و ارزش منصفانه را برای خوانندگان حسابرس از جنبه تئوریک و نظری واکاوی نماییم. ابتدا نظر خود را در مورد نظام بهای تمام شده و بزرگترین چالش آن را بفرمایید.

دکتر تاری وردی

چمبرز می گوید در نظام بهای تمام شده تاریخی، بزرگترین چالش ارائه اقلام در صورتهای مالی، موضوع «قابلیت جمع» است. به بیان بهتر، نمی توان داراییهایی که در مقاطع زمانی مختلف با مبالغ متفاوت تحصیل می شوند، با یکدیگر جمع نمود. به نظر می رسد، تجویز استاندارد حسابداری ارزش منصفانه، چالش قابلیت جمع را رفع می کند و به این ترتیب، ویژگی قابلیت مقایسه اطلاعات مالی و ویژگی یکنواختی و گزارشگری مالی را ارتقاء می دهد.

حسابداری

از جنبه نظری موضوع ارزش منصفانه را بیشتر تشریح بفرمایید.

دکتر تاری وردی

اسکات در کتاب تئوری حسابداری خویش، چهار دلیل برای گرایش به رویکرد اندازه‌گیری (ارزش منصفانه) در صورتهای مالی ارائه می‌کند از جمله این دلایل، به کیفیت پایین سود حسابداری برپایه تحقیق لو (Lev) اشاره می‌کند. به‌باور اسکات، برای ارتقای کیفیت سود حسابداری، داراییها و بدهیها باید به ارزش منصفانه در صورتهای مالی ارائه شوند. با استدلال اسکات می‌توان بیان نمود، با به‌کارگیری ارزش منصفانه و افزایش کیفیت سود، زمینه مقایسه‌پذیری بهتر اطلاعات مالی و نیز یکنواختی در گزارشگری مالی فراهم می‌شود.

اسکات در فصل ششم کتابش، بیان می‌دارد منظور از اندازه‌گیری در صورتهای مالی، ارائه اقلام در صورتهای مالی به ارزش منصفانه به‌منظور قابلیت اتکاست. به‌نظر می‌رسد، به‌کارگیری ارزشهای منصفانه به‌کالیبره کردن مدل اندازه‌گیری سود کمک می‌کند.

حسابداری

آیا اجرای استاندارد حسابداری اندازه‌گیری ارزش منصفانه، نیازمند استاندارد حسابداری دیگری است؟

دکتر تاری وردی

با رجوع به پیشینه تدوین استانداردهای حسابداری در آمریکا، روشن می‌شود، پیش از بیانیه‌های ۱۵۷ و ۱۵۹ هیئت تدوین استانداردهای حسابداری مالی (FASB) در خصوص به‌کارگیری ارزش منصفانه، به‌دلیل تورم بالا در دهه ۷۰ میلادی در آمریکا، بیانیه شماره ۳۳ توسط هیئت تدوین استانداردهای مالی تدوین شده است.

در سطح بین‌الملل نیز، پیش از آن‌که استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۳ (IFRS 13) تدوین شود، استاندارد بین‌المللی حسابداری ۲۹ (IAS 29) در مورد صورتهای مالی تورمی تجویز شده است. منطقی به‌نظر می‌رسد در ایران نیز پیش از تجویز استاندارد حسابداری ارزش منصفانه بهتر بود استاندارد حسابداری صورتهای مالی تورمی تجویز می‌گردید.

حسابداری

با توجه به این‌که هنوز در ایران صورتهای مالی که الزامات استاندارد اندازه‌گیری ارزش منصفانه را به‌طور کامل رعایت کرده باشد در دسترس نیست. آیا درک درستی از موضوع "سلسله مراتب ارزش منصفانه" وجود دارد؟ مشکلات این سطح‌بندی چیست؟

دکتر تاری وردی

پاسخ منفی است. به‌نظر می‌رسد نبود صورتهای مالی مبتنی بر رعایت کامل الزامات ارزشهای منصفانه در عمل، به‌خودی‌خود چالشی برای درک درستی سلسله مراتب ارزش منصفانه ایجاد نمی‌کند. اتفاقاً، تعیین سلسله مراتب ارزش منصفانه و تجویز افشای الزامات آن در یادداشتهای همراه صورتهای مالی به استفاده‌کنندگان صورتهای مالی کمک می‌کند به ارزشهای منصفانه تعیین شده در هر یک از سطوح سلسله مراتب ارزش منصفانه، امتیاز یا ضریب متفاوتی بدهند.

در خصوص مشکلات سطح‌بندی با شما موافق هستم، بدون شک باید در مرحله اجرا قرار گیریم تا قادر به ارزیابی آن‌ها باشیم.

حسابداری

مفهوم "بیشترین و بهترین استفاده" در تعیین ارزش منصفانه داراییهای غیرمالی چیست؟

در ایران نیز پیش از تجویز

استاندارد حسابداری ارزش منصفانه

بهتر بود

استاندارد حسابداری صورتهای مالی تورمی

تجویز می‌گردید

حسابداری ارزش منصفانه باید بررسی پس از به‌کارگیری استاندارد را انجام داد. در این بررسی چه موضوعاتی باید مورد توجه قرار گیرد؟

دکتر تاروی وردی

به‌نظر می‌رسد، پس از یک دوره سه‌ساله می‌توان بررسی آثار به‌کارگیری استاندارد حسابداری ارزش منصفانه را انجام داد. در این راستا، موضوعاتی که می‌توانند بررسی شوند، به‌قرار زیر خواهد بود:

(۱) آیا به‌کارگیری استاندارد حسابداری ارزش منصفانه، به کیفیت سود حسابداری در مقایسه با قبل از اجرای این استاندارد کمک نموده است؟

(۲) آیا اندازه‌گیری به ارزش منصفانه، توانسته است به کالبره کردن مدل اندازه‌گیری سود کمک نماید؟

(۳) آیا به‌کارگیری ارزش منصفانه، توانسته فاصله بین ارزش خالص داراییهای واحد تجاری و ارزش واحد تجاری را به حداقل برساند؟

(۴) اجرای طرحهای آزمایش یا نظرسنجی در ارزیابی اجرای این استاندارد.

سنا

در چه زمینه‌هایی رهنمود به‌کارگیری ارزش منصفانه و یا مطالب آموزشی مورد نیاز است؟

دکتر تاروی وردی

همانگونه که به‌کارگیری استانداردهای حسابداری به‌طور عام نیازمند رهنمود به‌کارگیری و ارائه آموزشهای مستمر است. درخصوص استاندارد اندازه‌گیری ارزش منصفانه نیز این نیاز احساس می‌شود. از آنجا که دو پارادایم در حال رقابت در حسابداری، یعنی یکی پارادایم تخصیص و دیگری پارادایم اندازه‌گیری وجود دارد، عموماً استانداردهای حسابداری که در چارچوب نظام بهای تمام‌شده تاریخی مطرح می‌شوند، در پارادایم تخصیص قرار می‌گیرند، چالش جدی از این حیث وجود ندارد. اما ایجاد رهنمود به‌کارگیری و مطالب آموزشی در پارادایم اندازه‌گیری باید با حساسیت بیشتر و تشکیل کارگروه‌های تخصصی در سازمان حسابرسی و نیز جامعه حسابداران رسمی ایران انجام گیرد.

سنا

چالشهای به‌کارگیری استاندارد حسابداری اندازه‌گیری

دکتر تاروی وردی

به‌نظر می‌رسد، مفهوم "بیشترین و بهترین استفاده" ریشه در آموزه‌های اقتصادی به‌ویژه مفهوم هزینه فرصت از دست رفته داشته باشد. با توجه به این‌که در استاندارد حسابداری ۳۲ ایران، با عنوان کاهش ارزش داراییها در تعیین مبلغ بازیافتی، مفهوم هزینه فرصت از دست رفته (مبلغ بیشتر خالص ارزش فروش یا ارزش اقتصادی) به‌کار رفته است، منطقی است در تعیین ارزش منصفانه داراییهای غیرمالی نیز مفهوم "بیشترین و بهترین استفاده" مطرح شود.

ارزش اقتصادی ریشه در مکتب بازار کامل و ارزش منصفانه ریشه در مکتب بازار ناقص دارد بنابراین، با توجه به این‌که بازارها، ناقص هستند، استدلال "بیشترین و بهترین استفاده" در تعیین ارزش منصفانه منطقی است.

سنا

تعیین ارزش منصفانه مستلزم قضاوت کارشناس یا ارزیاب است. کارشناسان مختلف ممکن است داراییها و بدهیهای مشابه را به‌طور متفاوت قیمت‌گذاری کنند. با این چالش چگونه باید برخورد کرد؟

دکتر تاروی وردی

با شما موافق هستم. به‌کارگیری قضاوت کارشناس یا ارزیاب، قطع به یقین تعدد ارزشهای منصفانه را به‌همراه خواهد داشت. اما به‌صرف این چالش، نمی‌توان از نظرات کارشناسی محروم شد. به‌نظر می‌رسد می‌توان با راهکارهای پیشنهادی زیر تا حدودی چالشهای قیمت‌گذاری متفاوت داراییها و بدهیهای مشابه توسط کارشناسان مختلف را کاهش داد:

۱- از کارشناسانی استفاده شود که درصد خطای پیش‌بینی آن‌ها در گذشته کمتر بوده است،

۲- مقایسه و ارزیابی ارزش منصفانه تعیین شده کارشناسان با شاخصهای صنعت یا شاخصهای اقتصادی،

۳- مقایسه ارزش منصفانه تعیین شده داراییها و بدهیها با مبالغ واگذاری و تسویه آن‌ها، برای تعیین میزان انحراف ارزشهای تعیین شده از مبالغ تحقق یافته یا تحمل شده و

۴- به‌کارگیری ارزشهای منصفانه در فضای تنفس محافظه‌کارانه.

سنا

به‌نظر شما چه مدت پس از به‌کارگیری استاندارد

آن است که در استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS)، صورتهای مالی تئوری تجویز شده است. تجویز و به‌کارگیری استاندارد صورتهای مالی تئوری، زمینه‌کالیبره شدن مدل اندازه‌گیری سود را فراهم می‌سازد. صرفاً جهت یادآوری بیان می‌شود. قوانین در ایران از جمله قانون تجارت، قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات مالی و بورس در کالیبره کردن مدل اندازه‌گیری سود از مفاهیم گزارشگری مالی و استانداردهای حسابداری جلوتر حرکت نموده‌اند.

سازش

آیا درست است بیان شود، از نظام بهای تمام‌شده تاریخی به نظام ارزشهای منصفانه عبور نموده‌ایم؟

دکتر تاروی وردی

پاسخ منفی است. همانگونه که در کتاب تئوری حسابداری اسکات بیان شده است، هدف از ارائه صورتهای مالی نه تنها ارزیابی واحد تجاری، بلکه ارزیابی عملکرد مدیریت نیز می‌باشد. پس عبور از نظام بهای تمام‌شده تاریخی به نظام ارزشهای منصفانه مطرح نیست، بلکه در صورت سودوزیان، اساساً نظام بهای تمام‌شده تاریخی (شامل اصول تحقق درآمد و تطابق) باید حاکم باشد تا زمینه ارزیابی عملکرد مدیریت فراهم شود. از سوی دیگر، ارائه اقلام به ارزشهای منصفانه در صورت سودوزیان جامع و صورت وضعیت مالی، زمینه ارزیابی واحد تجاری را فراهم می‌سازد. تحلیل فوق با فلسفه وجودی حسابداری مطابقت دارد. یعنی فلسفه وجودی حسابداری با تئوری علامت‌دهی و تئوری نمایندگی توجیه می‌شود، که این دو تئوری با دو هدف اصلی صورتهای مالی در فصل اول مفاهیم گزارشگری مالی ایران مطابقت دارد. در نتیجه، با تئوری علامت‌دهی، به‌کارگیری ارزشهای منصفانه در صورت سودوزیان جامع و صورت وضعیت مالی، همچنین با تئوری نمایندگی به‌کارگیری اصول بهای تمام‌شده تاریخی، شناخت درآمد و تطابق توجیه می‌شود.

سازش

جناب دکتر تاروی وردی از این‌که در این مجال موضوع را از جنبه نظری برای خوانندگان حسابرس توصیف کردید کمال تشکر را داریم.

ارزش منصفانه در ارتباط با مفاهیم گزارشگری مالی را تبیین کنید؟

دکتر تاروی وردی

به‌نظر می‌رسد، بزرگترین چالش در اجرای استاندارد حسابداری ارزش منصفانه در درون مفاهیم گزارشگری مالی باشد، با نگاه به فصل پنجم مفاهیم گزارشگری مالی ایران (اندازه‌گیری در صورتهای مالی) ملاحظه می‌شود مدل اندازه‌گیری انتخاب شده برای سود حسابداری، مدل نگهداشت سرمایه مالی است. با اجرای این مدل، بین بازده سرمایه و بازگشت سرمایه تمایزی رخ نمی‌دهد. چنانچه قرار است استاندارد حسابداری ارزش منصفانه اجرا شود، به‌نظر منطقی می‌رسد که با تجویز و به‌کارگیری استاندارد حسابداری صورتهای مالی تئوری همانند استانداردهای بین‌المللی حسابداری ۲۹ (IAS 29)، بین بازده سرمایه و بازگشت سرمایه باید تمایز قایل شد. یعنی هر تغییر در ارزش منصفانه سود تلقی نشود بلکه با لحاظ حسابداری تئوری، تغییرات در واحد اندازه‌گیری به‌عنوان تعدیل سرمایه صورت گیرد، سپس مابقی تغییرات به‌عنوان سود (زیان) شناسایی شود. اگر این چنین تجویزی در سطح بین‌الملل مرسوم نیست، به‌خاطر

به‌نظر می‌رسد

مفهوم "بیشترین و بهترین استفاده"

ریشه در آموزه‌های اقتصادی به‌ویژه

مفهوم هزینه فرصت

از دست رفته داشته باشد